

N° 4125.

670

Kuidas pühhad kirjad

Piibli kogvõuduste

lähbi

Ma rahwale

on jäggatud,

antakse selle ramatukesega armsa Ma-
rahwale teada.

Õtsige Jehowa ramato feest, ja luggege.
Jes. 84, 16.

Tallinnas,
Eindworsi kirjadega trükitud.
1848.

Ist zu drucken erlaubt worden.

Im Namen der Civil-Oberverwaltung der Ostsee-Provinzen,
Gouvts.-Schuldirector Baron v. Rossillon,
Censor.

670

Urmas hing, olled sa arro sanud omma wae-
sest hinge loust, olled sa Issanda Waimo abbiga
omma pattust süddant läbbikatsunud, olled sa
öhtand omma patto koorma al: siis olled kül
tunnistanud, et ei mailm feige omma warraga
egga ükski innimenne Ma peal sind ei woi ai-
data, sest et sind iggawesse kohtomoistmisse alla
on pandud, agga sa töttad allandikkult Selle
pole, kes ka sinno peale mötles, kui Ta ütles:
„Tulge minno jure keif, kes waewatud ja koor-
matud ollete!“ ja sirrutad rõõmsa süddamega
ommad käed Selle pole, kes hallastaja melega
ka sinno wasto oskab öölda: „Sinno pattud on
sulle andeks antud.“ Ilma Temma aitmata
sinna ei peäse kuhhogi egga sa maiale, kui igga-
wesse surma sisse; agga olled sa enuast Temma
wäggewa warjo alla heitnud, siis ei ullata ükski
hinge waenlane sinno külge, egga woi sulle kahjo
tehha, waid Temma kinnitab ja hoiab sind omma

armo käega, ja aitab sind heldeste sestsinnatsest hädada orrust Ennese jure taewa. Et haffa siis tuggewaste Temmast kinni, kui surma kartus so peal käib, ärra jätta ilmas palwet teggematta, kui kurjad kiusatussed sind waewawad, ja ussu ennast julgeste Temma pühha nouu ja tahtmisse kätte, sest temma ei lüfka keddagi Ennesest ärra, kes Temma abbi ja armo peale lodab. Temma Waim hüab ikka weel: „Tulle, ja kel jänno on, se tulgo, ja kes tahhab, se wötfo ello wet ilma.“

Agga kust saab nisuggust usso julgust kätte? Kui üks innimesse loom so jure tulleks, ja kuulataks sulle sedda ommast heast süddamest ja ommast tartussest, — ei sest olleks sul kasso ühtegi, et ikka kahhe wahhele jääksid, kas ta rägib töt ehk wallet. Agga kui pühha Jummal isse omma sanna sulle sadab, ja omma pühha Waimoga sedda kinnitab, oh siis on üks kindel asst, mis peale woid ellada ja surra. Ja wata, so hallastaja Issand on tõeste sedda teinud. Temma on omma armo nou sulle teada annud, ja rägib sinuga heldeste omma pühha sannaga, Temma sanna leiad pühha kirja seest, ja sedda on Temma ni kindlaks tunnistanud, et Temma sest ütleb: „Kui kegi middagi siina jure kaswatab, siis wõttab Jummal temma peale pašina neid nuhtlusst mis sellesinnatse ramato sisse on kirjutud. Ja kui kegi middagi ärrakautab sellesinnatse prohwetil kulutamisse ramato sannadest, siis wõttab Jummal ärrakautada temma ossa ello ramatust, ja pühhasst liinast, ja neist, mis selle ramato sisse on kirjutud.“

Eks olle siis halle luggu, et ristiinnimeste seas ikka weel neid paljo on, kes sest kallist Gummala ramatust ei holi, kes sedda koggoniste ei tunne, egga püagi tunda sada! Monni on, kes omma ilmalikko ello üllespiddamisse eest kül ostab targaste murret kanda, kellel ei ühhestgi tarwilisest maia asjast pudu ei olle, agga Piibli ramatut, mis keige suremaks maia ehteks ja õuneks ta peaks arwama, sedda ei olle temmal mitte. Monni jälle ehk nõuaks sedda kallist ramatut endile hea melega, ja peab sedda wägga kalliks, ja hinnustab keigest süddamest sedda kätte sada, et ta omma iggapäwase leiba kõrwa ka taewa leiba sealt seest korjaks, agga temmal ei olle jõudo sedda osta. Mollemille lähhäb abbi tarwis. Teist peab kutsuma, õppetama, maenitsema ja selle peale juhhatama, mis hingele rahho annab, et temmale touseks nälga ja janno Issanda sanna järrele; teist peab ilmalikko warraga aitama, et temma sest ilma ei jä, mis ta keige suremaks hinge rõmuks arwab. Agga ikka tulleb Gummalat palluda, et Temma keitide peale hallastab, kes waesed on, olgo ilmalikko ehk waimulikko warra polest, et Jesusse riik ikka suremaks kaswaks ma-ilmas, ja neid ikka ennam saaks, kes ennast Õnnisteggija armo kätte ussuwad. Ja Gummal on se polest jo rohkesti omma armo tunnistanud; Temma on heldeste sedda tööd õnnistanud, mis Temma pühha nimme auuks ja inimeste hinge õnneks sai ettewoetud.

On nüüd rohkem kui nellikümmeend aastat teed, kui üks wagga kirrifo õppetaja Inglis

Maal halle melega näggi, et pühhaid kirjaid ni arwalt rahwa käest olli leida, ja kui ka paljo neid olli, kes Jummal sanna hea melega ollesid luggenud, siis olliwad Piibli ramatud sel ajal ni kallid, et waesed innimesesed neid koggoniste ei sanud osta. Se murre aias tedda palwele, ja Selle abbiga, kes palweid wõttab kuulda, hakkas temma mõtlema, kuidas rahwale abbi sata. Temma siis pidbas nou omma sõbradega, kelle melest ka Issanda riik armas olli, ja hakkas ühtlasse rahha korjama nende käest, kellele Jummal ennam joudo olli annud, et nende abbiga waestele pühhaid kirjaid ehk wähhema hiina eest ehk aina ilma rahhata saats jäggatud. Seddawisi seati esimest Piibli koggodust, ja se olli aastal 1804 seitsmemal Martsi ku päwal. Sesamma Piibli koggodus sai nago emma koggodusseks, ja arwamatta suur hulk Piibli ramatud on selle läbbi siit sadit rahwa kätte tulnud. Sõldakse, et selle abbiga nüüd jubba katskümmeend wiis miljonit muist terwed Piibli ramatud, muist ued Testamentid on trükkitud ja keige ma-ilmale jäggatud, nenda et sadda wiiskümmeend ühheksa keelt ja kele murde on, kust seest pühhaid kirjaid nüüd sünnib luggeda.

Mitmes kohhas sai pärrast Piibli koggodusse seätud, ja aastal 1812 wenne rigis Peterburri linnas, ja pool aasta pärrast sedda 4-mal Jakobis ku päwal ka Talliinas meie maal, ja selle Piibli koggodusse abbi ja kullo pärrast saab nüüd Piibli ramatud paljo wähhema hiina eest osta, kui enne sedda. Sest ajast on neid paljo olnud, kes meie Ma-rahwast armsaks pidbasid ja

se eest hoolt kandsid, et pühhad kirjad nende kätte saaks murretsetud, ja Ma=rahwas isse hakkas Jummalat sanna suurema hõlega noudma, ja omma hinge õnneks luggema ja ka nende kätte so= wima, kellel jondo ei olle sedda osta. Hallas= taja Issand lissago nende arro ifka suuremaks, kellel nälg olleks selle taewa roa, ja jänno selle ello=wee järrele, mis owab iggawesse ellusse, ja õnnistago ka meie maal pühha kirja jäggamist Eene=se nimme titusseks ja auuks. Eeti=maal on nüüd 20 Piibli koggodust, kes se eest mur= retsewad, et igga hing woiks Jummalat sanna tutwaks sada.

1) **Mapla** kihhelfonnas Harjo maal seäti Piibli koggodust aastal 1841 Rihhawette essi= messel Pühhal, ja kuidas Jummal selle koggo= dusse tööd on õnnistanud, woib sest arwata, et seal kihhelfonnas nüüd jo 273 Pibelt ja 962 Ued Testamendid, üllepea 1235 ramatut on jäg= gatud. Kihhelfond on küll suur, sest seal loetakse 1369 tallo ja wabbadikkude perret, agga siiski ei olle pool teist sadda perret, kuhho pühhad kirjad weel mitte ei olle sanud, ja tulles lota, et needki pea sedda kallist warrandust kätte sawad. Iggaal aastal süggisel petakse seal üht Piibli koggodusse pühha, kus koggodus kofko tulles, omma Issan= dat Lemma arme=aäni eest kiitma ja tännama, ja Sedda süddame palwega appi hüüdma, et Lemma omma pühha sanna ja Waimuga ifka rahwa hingesid kiinitaks ja omma riki kaswa= taks. Sel pühhal antakse ka neile, kes Piibli ramatut ei jona osta, pühhaid kirjaid ühheks aastaks laenuks, ja monni waene on se lähbi,

et ta kirja hakkas luggema, sedda ni kalliks arwand, et ta mitte ennast sest ei tahtnud lahutada, waid omma töö waewaga ni palju korjas et ta wimaks ommeti sedda ennesele ostis.

2) **Rosse** kihhelfonnas Harjo maal seäti Piibli koggodust minnewal aastal 27-mal Mihkli ku päwal. Kirriko wöörmündrid ja koolmeistrid lubbasid sel päwal 25 Kop. hõbb. iggal aastal maksta, et pühhaid kirjaid waestele alwema hiina eest saaks müä, ja monnile ilma rahhata anda; ja pärrast lubbasid ka teised nisammo palju anda, nenda et ühhe korraga 11 R. 91 R. hõbb. sai korjatud. Subba enne loeti seal kihhelfonnas 80 Pibelt ja 160 Ued Testamendid, pärrast jäggati weel 43 Pibelt ja 604 Ued Testamendid, on siis üllepea 123 Pibelt ja 764 Ued Testamendid rahwa kä.

3) **Jürri** kihhelfonnas Harjo maal seäti sel aastal 15-mal Jakobi ku päwal Piibli koggodust ja Jummal andko, et sealt palju hingesid olleks leida, kes Jummal pühha sanna iggatsewad.

4) **Simona** kihhelfonnas Wirro maal seäti Piibli koggodust aastal 1840. Selle Piibli koggodusse assi on wägga hästi korda läinud, sest kahheksa aastaga on seal 201 Pibelt, 861 Ued Testamendid ja 171 Laweti Laulo=ramatut, üllepea 1233 pühha kirja ramatut jäggatud, nenda et neid perresid wähhä on, kust kirjaid weel mitte ei olle leida.

5) **Matwerre** kihhelfonnas Wirro maal seäti Piibli koggodust aastal 1842 Kolmekuninga Pühhal. Rahwal olli sest wägga hea meel, ja kuidas nemmad püüdsid, pühhaid kirjaid endile nouda, tunnustse sest, et kae aastaga seal 215 Pibelt ja 387 Ued Testamendid, üllepea 602 pühha kirja ramatut sai ostetud.

6) **Maarja** kihhelfonnas Wirro maal seäti wast sel aastal Küünla kuul Piibli koggodust, ja siiski on seal jubba 23 Pibelt ja 114 Ued Testamendid, üllepea 137 pühhaid kirjaid jäggatud.

7) **Peetri** kihhelfonnas Gerwa maal sai jubba 1-mal Mai ku päwal aastal 1832 Piibli koggodust seätud. Sel koggodusel olli se nou, et Piibli ramatut pididi igga perressse ilma rahhata antama, agga se kallis ramat pididi ka perressse jäma pärris warandusseseks põlwest põlweni, nenda et ükski perremees sedda ei tohtind ärrawia, kui ta ka isse juhtus ärraminne, ja firriko õppetaja wöttis sedda ommaks murreks ja waewaks allati järrele kulata, kas Piibli ramat ka alles seisaks. Jubba aastal 1843 leiti sealt iggast perrest pühhaid kirjaid; agga siiski sai pärrast weel 12 Pibelt ja 86 Ued Testamendid jäggatud, nenda et seal kihhelfonnas nüüd 463 Pibelt ja 294 Ued Testamendid, üllepea 757 pühha kirja ramatut ennamist ilma maksuta on wäljajäggatud. Sedda head sowiti rahwale nende õppetaja ja moisanannematte polest, ja Summal õnnistago sedda head sowimist se läbbi, et rahwas sedda tännuga moistaks wasto wötta, ja ei jättaks sedda prufimatta, mis

hinge õnneks sure fulluga on nende kätte murretsetud.

8) **Türri** kihhelfonnas Jerwa maal on Piibli koggodust jubba aastal 1821 seätud, ja nüüd on seal 227 Pibelt ja 407 Ued Testamendid, üllepea 634 pühhad kirjad muist rahwale müüdud, muist ilma maksuta jäggatud. Koggodussel on 171 Rub. 43 Kop. hõbb., ja sest rahhast tahhetakse nüüd ka pühhaid kirjaid osta ja waestele kinkida, sest siit sadik ei sanud muid kui intressid seks tarbeks prugitud.

9) **Koiro** kihhelfonnas Jerwa maal, kus jubba enne Piibli koggodus olli olnud, seäti sedda ueste minnewal aastal 15-mal Kiiunla ku päwal, ja kui 17-mal Leikusse ku päwal Piibli koggodusse Pühha sai petud, siis olli ka neist andidest, mis kofko korjati, nähha, kuidas asfi rahwa melest armas olli. Seal kihhelfonnas on nüüd 49 Pibelt ja 691 Ued Testamendid, üllepea 740 pühhad kirjad.

10) Jerwa **Jani** kihhelfonnas seäti Piibli koggodust aastal 1836. Selle koggodusse liismed maksawad igga aasta 28 Kop. hõbb., selle rahhaga ostetakse Piibli ramatuid, ja kui koggodus Nellipühhi wiimsel Pühhal kofko tulleb, siis jäggatakse neid liisko möda. Peale sedda antakse ilma maksuta waestele ni paljo Ued Testamendid kui üllejänud rahhaga sai ostetud, kas 20 ehk 25 tükki. Siit sadik on jäggatud 117 Pibelt ja 93 Ued Testamendid, üllepea 210 pühha kirja ramatut.

11) **Umbla** kihhelfonnas Jerwa maal seäti Piibli foggodust aastal 1842 7-mal Jani ku päwal. Rahwas kitis wägga sedda nou, ja olli neid ni paljo, kes Jummalä sanna himmustasid kätte sada, et nüüd kue aastaga jubba 377 Piibelt, ja 1163 Ued Testamendid, üllepea 1540 pühhad kirjad sai ostetud.

12) **Kullamäe** kihhelfonnas Läne maal seati Piibli foggodust aastal 1845 6-mal Lühhe ku päwal, ja kolme aastaga sai seal 206 Piibelt ja 596 Ued Testamendid, üllepea 802 pühhad kirjad wälja jäggatud.

13) **Lihhola** ja **Kirrewerre** kihhelfonnas Läne maal sai aastal 1845 Sige usso ülle swötmissse Pühhal Piibli foggodust pühha rõmuga seätud. Nende ramatuttega kokko arwatud, mis enne sedda jo olli jäggatud, on seal nüüd 74 Piibelt ja 539 Ued Testamendid, üllepea 613 pühhad kirjad.

14) **Karruse** kihhelfonnas Läne maal seäti Piibli foggodust aastal 1845 esimesesl Jakobi ku päwal. Seal on nüüd jäggatud 93 Piibelt, 357 Ued Testamendid ja 24 Laweti Lawlo-ramatut, üllepea 474 pühhaid kirjaid. Peale sedda sai 30 Ued Testamendid, ja 3 Laweti Lawlo-ramatut ärramüüdud, mis **Warbla** kihhelfonna rahwale jäggati.

15) **Martna** kihhelfonnas Läne maal seäti Piibli foggodust aastal 1845 16-mal Mihkli ku päwal. Et kül seal kihhelfonnas iggal aastal

ilma maksuta pühhaid kirjaid olli rahwale jäggatud ja peale sedda weel Peterburrift 100 Piibelt ja 700 Ued Testamendid olli sadetud, mis ilma maksuta rahwale pididi antama, on siiski weel 43 Piibelt perremeestele ärramüüdud, kes neid pole hiinna eest saiwad, agga perresse pididwad jädawaks perre warrandusseks jätma. On seal kihhelfonnas siis 143 Piibelt ja 703 Ued Testamendid, üllepea 846 pühhaid kirjaid jäggatud. Ka Tallinna Piibli koggodusse polest sadeti senna 7 Piibelt ja 13 Ued Testamendid.

16) **Niggula** kihhelfonnas Läne maal seati Piibli koggodust aastal 1847 17-mal Leikusse ku päwal. Sest päwast sadit on jubba 21 Piibelt ja 18 Ued Testamendid muist ärramüüdud, muist ilma maksuta jäggatud. Kui 15 Piibelt ja 500 Ued Testamendid, mis enne jo Peterburrift sadeti, jure arwatakse, siis loetakse seal 36 Piibelt ja 518 Ued Testamendid, üllepea 554 pühhaid kirjaid.

17) **Põhhaleppe** kihhelfonnas Hio maal seati Piibli koggodust jo kümne aasta ees, ja on sel ajal 300 Piibelt, 793 Ued Testamendid, ja 37 Laweti Lawlo-ramatut üllepea 1130 pühhaid kirjaid jäggatud, nenda et keigeennamiste iggast perrest jo Jummalale sanna leida. Agga pannakse weel 52 Piibelt ja 12 Ued Testamendid waestele laenuks wälja, ja neist on kolm Ued Testamendid alles pokimatta, et paljad lehhed isseärranis sünnib luggeda, nenda et teomehhed neid hõlpsaminne woiwad kasa wõtta, ehk

leiva kotti pista, ja kui omma töö waewast puhkawad omma hinge jahhutamiseks luggeda.

18) Sapsalo linnas

19) Niddala ja

20) Noarootsi kihhelfonnas Läne maal on ka Piibli foggodusi seätud, ja paljo Piibli-ramatud on sealgi rahwale jäggatud.

Agga ka seal, kus Piibli foggodusi mitte ei olle, on siiski mitmest perrest pühhaid kirjaid leida, ja tulles arwata, et nüüd meie maal jubba 25000 Pibelt ja Ued Testamendid rahwa kä, nenda et üllepea kahhe perre peäle üks pühha kirja ramat tulles. On siis nisammoti paljo rahwast, kellel ommas perres Jummal sanna mitte ei olle, kellel weel mitte nälga ei olle temma roa järrele, mis nende hinged pühha Waimo römuga täidab, kes sedda keige kallimat warrandust weel mitte ei tunne egga himmusta, mis meile iggawesseks pärrandussiks peab jäma, kui ka keif mu warrandusi mailmas mahhajäetasse, ja kes sedda Waimo toito ärrapölgawad, mis iggapääw nende hinge kinnitussiks tarwis lähhäb, et rahhuga omma ello waewa woiksid ennese peale wötta, ja wimaiks önsaste siit maailmast lahkuda. Onnisteggia isse pöörgo nende mõtted, enne kui hiljaks läinud, ja aitgo neid tõe tundmissesele enne kui armo aeg on otsa lõppend.

Et neile abbi saaks, jääb Piibli foggoduste holeks, ja Jummal ärratago neid paljo kes om-

ma murrega neile appi jouaksid. Jõsant õn-
nistago siis ommas fures hallastuses ka Piibli
foggoduste tööd, saatgo ifka ennam tö-teggijaid
omma wina mäele, ja kaswatago omma rifi ar-
mulikkult omma pühha wäljajäggamisse läbbi.

